

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Kolegium expertů k výkonu rozsudků ESLP a provádění Úmluvy

Podklady na 11. zasedání

11. prosince 2024, 13:30 hodin

Rozsudky a rozhodnutí k ústnímu projednání

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva

- a) *Machalický proti České republice*
(presumpce nevinny)
- b) *Z proti České republice*
(stíhání sexuálních trestných činů)
- c) *Spišák proti České republice*
(soudní přezkum vazby mladistvých)
- d) *V proti České republice*
(úmrtí v psychiatrické nemocnici)
- e) *D. H. a ostatní proti České republice*
(diskriminace romských dětí v přístupu k základnímu vzdělávání)

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva

Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice (15 minut)
(právní uznání změny pohlaví)

Machalický proti České republice

Podklad k bodu 2-a jednání Kolegia dne 11. prosince 2024

1. ZÁVĚR SOUDU

V rozsudku ze dne 10. října 2024 ve věci *Machalický proti České republice* (č. 42760/16) Soud jednomyslně shledal, že v rámci řízení o náhradu škody za trestní stíhání došlo k porušení práva stěžovatele na presumpci nevinu dle čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Civilní soudy v rámci svého odůvodnění přisuzovaly stěžovateli odpovědnost za spáchání trestné činnosti, přestože trestní stíhání stěžovatele bylo zastaveno z důvodu promlčení trestnosti činu, a stěžovatel tak nebyl nikdy uznán pravomocně vinným.

Soud zároveň konstatoval, že samotné zamítnutí žádosti o náhradu škody odůvodněné tím, že ze zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení nelze dovozovat nezákonnost trestního stíhání, by samo o sobě presumpci nevinu neporušilo.

Anotaci i překlad rozsudku naleznete [zde](#).

2. OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

A. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ

Nápravu konstatovaného porušení Úmluvy může v individuální rovině zjednat Ústavní soud v rámci obnovy řízení po rozsudku Soudu dle § 119 a násl. zákona o Ústavním soudu. Soud rozhodl, že shledáním porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy byla stěžovateli dostatečně kompenzovaná tvrzená nemajetková újma. Příčinnou souvislost mezi porušením presumpce nevinu a stěžovatelem tvrzenou majetkovou škodou Soud neshledal.

B. OBECNÁ OPATŘENÍ

O závěrech rozsudku *Machalický* bude kancelář vládního zmocněnce informovat předně soudy, které ve výše nadepsané věci rozhodovaly včetně Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, jakož i odškodňovací odbor Ministerstva spravedlnosti.

Kancelář vládního zmocněnce bude rovněž analyzovat, zda se jednalo pouze o ojedinělý exces ve způsobu odůvodnění zamítnutí žaloby na náhradu škody za trestního stíhání, které bylo zastaveno z důvodu promlčení, kdy se analogicky aplikuje ustanovení § 12 zákona o odpovědnosti státu za škodu (č. 82/1998 Sb.), nebo se jedná opakující se problém, který by vyžadoval větší šíření povědomí o uvedeném rozsudku či jiná opatření. Pro určení šíře problému kancelář vládního zmocněnce osloví s žádostí o spolupráci Nejvyšší soud, případně i soudy nižších instancí, a příslušné odbory Ministerstva spravedlnosti.

O výkonu rozsudku bude kancelář vládního zmocněnce informovat Výbor ministrů Rady Evropy do 10. července 2025.

Z proti České republice

Podklad k bodu 2-b jednání Kolegia dne 11. prosince 2024

1. ZÁVĚRY SOUDU

Ve věci *Z proti České republice* (č. 37782/21, rozsudek ze dne 20. června 2024) dospěl Soud k závěru o porušení článků 3 a 8 Úmluvy v souvislosti s nedostatečnou reakcí státu na tvrzené sexuální zneužívání stěžovatelky římskokatolickým knězem. Soud přitom poukázal zejména na následující aspekty:

- orgány činné v trestním řízení nevzaly v potaz, že stěžovatelka opakovaně po daných aktech vyjádřila svůj nesouhlas s nimi, a nezabývaly se ani tím, že stěžovatelka mohla mít důvody, proč zůstat pasivní nebo se nebránit, jelikož daný kněz byl vůči ní v pozici autority – aniž by to nutně znamenalo, že s jeho jednáním souhlasila;
- zejména bylo důležité zohlednit psychický stav stěžovatelky, včetně zkoumání otázky, zda v důsledku toho, že ji v minulosti zneužil jiný kněz, netrpí posttraumatickou reakcí, a rovněž bylo potřeba náležitě se věnovat tomu, zda a případně v jaké míře se stěžovatelka nacházela v situaci zvláštní zranitelnosti a odkázanosti na podezřelého;
- vnitrostátní orgány tedy pochybily tím, že neprovedly kontextuální hodnocení skutkového stavu, a zejména nezohlednily psychický stav stěžovatelky *in concreto*; místo toho pouze konstatovaly, že se jednalo o dospělou osobu.

Překlad rozsudku do českého jazyka a jeho anotaci naleznete [zde](#).

2. PUBLIKACE ROZSUDKU A JEHO ŠÍŘENÍ V RÁMCI DOTČENÝCH ORGÁNŮ

Překlad rozsudku a jeho anotace v českém znění byly zaslány dotčeným orgánům včetně Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího státního zastupitelství, příslušného městského a obvodního státního zastupitelství a Policejního prezidia. Anotace bude publikována ve Zpravodaji KVZ č. 4/2024.

Nejvyšší státní zastupitelství informovalo, že zajistí, aby se s rozsudkem seznámili státní zástupci; za tímto účelem byl na Extranetu státního zastupitelství v srpnu 2024 umístěn hypertextový odkaz jak na anotaci, tak i na český překlad plného znění rozsudku. Nadto byla informace o rozsudku zahrnuta do časopisu Státní zastupitelství (č. 3/2024). Nejvyšší soud rovněž v srpnu 2024 zanesl překlad rozsudku všem trestním místopředsedům krajských soudů a vrchních soudů s tím, aby jej dali na vědomí trestním soudcům v obvodu své působnosti.

2. OBECNÁ OPATŘENÍ K VÝKONU ROZSUDKU

Podobu vhodných obecných opatření k nápravě Kancelář vládního zmocněnce po úvodní analýze rozsudku konzultovala s výše zmíněnými dotčenými orgány. Všechny tyto orgány se shodly, že za účelem výkonu rozsudku Soudu **není nutná změna stávající právní úpravy**. To plyne zejména ze skutečnosti, že na nadepsanou věc se vztahovala právní úprava účinná do roku 2009, přičemž v mezidobí došlo k přijetí nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) a jeho novely (zákon č. 166/2024 Sb.), které přibližují pojetí této problematiky požadavkům judikatury Soudu.

A. ZÁKON Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK (ÚČINNOST OD 1. LEDNA 2010)

Soud v závěru rozsudku poznamenal, že stávající právní úprava (trestní zákoník účinný od roku 2010 a navazující judikatura Nejvyššího soudu) podle všeho představují přiměřenější reakci státu v této oblasti (§ 59 rozsudku). V této souvislosti Soud poukázal především na judikaturu Nejvyššího soudu

k trestnému činu **znásilnění** dle § 185 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., dle níž pro účely naplnění pojmu „násilí“ ve smyslu tohoto ustanovení postačí, pokud pachateli musela být zjevná nevole poškozené osoby s jeho jednáním (usnesení sp. zn. 11 Tdo 294/2014 ze dne 26. března 2014), přičemž takový nesouhlas lze projevit i neverbálně, např. pozicí těla (usnesení sp. zn. 8 Tdo 699/2021 ze dne 4. srpna 2021) či odtažením nebo pasivitou (usnesení sp. zn. 7 Tdo 1023/2021 ze dne 10. listopadu 2021).

Soud rovněž upozornil na to, že dle vnitrostátních orgánů přicházelo v projednávané věci hodnocení jednání podezřelého jako trestného činu **sexuálního nátlaku** dle § 186 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., což podle všeho potvrzuje i stávající judikatura Nejvyššího soudu vztahující se k této skutkové podstatě (§ 61 rozsudku). Trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, nově zavedený zákonem č. 40/2009 Sb., se totiž vztahuje na sexuální akty, při nichž pachatel zneužívá závislosti oběti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Zde Soud odkázal zejména na usnesení sp. zn. 6 Tdo 450/2017 ze dne 27. září 2017, v němž se Nejvyšší soud zabýval spácháním trestného činu sexuálního nátlaku ze strany římskokatolického kněze vůči jeho farnici a kostelnici a mj. konstatoval, že jednání obviněného vůči těmto poškozeným „spočívalo jak ve zneužití jeho postavení římskokatolické autority (administrátora farnosti nebo kaplana), kterým působil na tyto silně věřící poškozené, tak ve zneužití jejich závislosti, jelikož byly v určitém (náboženském) směru odkázány na obviněného, v důsledku čehož se podrobily i jeho sexuálnímu nátlaku“.

B. ZÁKON Č. 166/2024 SB., KTERÝM SE MĚNÍ ZÁKON Č. 40/2009 SB. (ÚČINNOST OD 1. LEDNA 2025)

Novela trestního zákoníku přináší v oblasti dotčené rozsudkem Soudu tři relevantní změny.

Zaprvé, novela mění definici znásilnění v ustanovení § 185 odst. 1 trestního zákoníku. Zatímco původní definice byla založena na donucení nebo zneužití bezbrannosti, dle nové definice dochází ke znásilnění i v případě, že pohlavní styk proběhne „proti seznatelné vůli“ oběti.

Zadruhé, novela mění i definici sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 trestního zákoníku; nově bude do skutkové podstaty tohoto trestného činu patřit nejenom zneužití závislosti oběti nebo pachatelova postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, ale také tísně oběti.

A zatřetí, novela zavádí ustanovení § 119a, které definuje spáchání trestného činu zneužitím bezbrannosti; mezi tyto situace zahrnuje i případy, kdy pachatel využije toho, že oběť je ve stavu „silného ochromujícího stresu“ (tzv. zamrznutí).

C. ZÁVĚR

Ve světle výše uvedeného legislativního i judikaturního vývoje, k němuž došlo po událostech rozhodných ve věci *Z proti České republice*, se jeví, že implementace tohoto rozsudku nevyžaduje změnu právní úpravy, ale postačí důsledné uplatňování zásad z něj plynoucích při aplikaci úpravy stávající. Z rozsudku lze zejména vyvodit požadavek, aby se orgány činné v trestním řízení vždy zabývaly konkrétními skutkovými okolnostmi každého případu, které jsou významné pro posouzení existence souhlasu či nesouhlasu dotčené osoby s danou sexuální aktivitou.

3. DALŠÍ AKTIVITY KVZ V TÉTO OBLASTI

Uvedenou problematiku Kancelář vládního zmocněnce zařadila na pravidelné roční **školení trestních soudců** v judikatuře Soudu, které uspořádala Justiční akademie v říjnu 2024.

Kancelář vládního zmocněnce dále za účelem implementace rozsudku plánuje vypracovat **tematickou příručku** k hlavním zásadám plynoucím z judikatury Soudu v oblasti vyšetřování, stíhání a trestání sexuálního násilí, kterou pak zašle všem relevantním státním orgánům a zveřejní ji na webu Mezi-soudy ([Tematické příručky | Mezi—soudy \(mezisoudy.cz\)](#)). Vydání příručky je plánováno na první čtvrtletí roku 2025.

Spišák proti České republice

Podklad k bodu 2-c jednání Kolegia dne 11. prosince 2024

1. ZÁVĚRY SOUDU

Ve věci *Spišák proti České republice* (č. 13968/22, rozsudek ze dne 20. června 2024) Soud shledal porušení zákazu diskriminace podle článku 14 ve spojení s porušením práva na osobní svobodu podle článku 5 Úmluvy, jelikož maximální délka intervalu automatického soudního přezkumu vyšetřovací vazby v případech zvláště závažných provinění u mladistvých (§ 47 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže) je stanovena na dvojnásobek (6 měsíců) oproti intervalu u dospělých (3 měsíce; § 72 odst. 1 trestního řádu). Toto rozdílné zacházení dle Soudu postrádá objektivní a rozumné důvody, a je naopak v rozporu s cílem zohlednit odlišné charakteristiky a zvláštní zranitelnost mladistvých v úpravě vazby.

Překlad rozsudku do českého jazyka a jeho anotaci naleznete [zde](#).

2. OBECNÁ OPATŘENÍ K VÝKONU ROZSUDKU

A. ÚVODNÍ POZNÁMKY

Česká republika je povinna do šesti měsíců od nabytí právní moci rozsudku, tj. do 20. března 2025, předložit Výboru ministrů Rady Evropy akční plán výkonu rozsudku.

Podobu vhodných obecných opatření k nápravě KVZ předběžně konzultovala s dotčenými orgány: legislativním odborem Ministerstva spravedlnosti, Nejvyšším soudem, Ústavním soudem a Nejvyšším státním zastupitelstvím. Uskutečnilo se několik jednání se zástupci těchto orgánů a navazujících písemných konzultací, ze kterých vyplynula v úvahu přicházející níže uvedená obecná opatření.

B. PUBLIKACE ROZSUDKU A JEHO ŠÍŘENÍ V RÁMCI DOTČENÝCH ORGÁNŮ

Překlad rozsudku a jeho anotace v českém znění byly zaslány výše zmíněným dotčeným orgánům, jakož i Vrchnímu soudu v Praze a Krajskému státnímu zastupitelství v Praze. Anotace rozsudku bude publikována ve Zpravodaji KVZ č. 4/2024.

Předseda Nejvyššího soudu obeslal předsedy všech krajských soudů s informací o rozsudku.

O rozsudku se vedla diskuze v rámci školení webového portálu Mezisoudy na Městském státním zastupitelství v Praze dne 22. října 2024 a na semináři Justiční akademie pro trestní soudce a asistenty v rámci přednášky k aktuální judikatuře Soudu dne 24. října 2024.

KVZ dále jedná s dotčenými orgány, zejména s Nejvyšším státním zastupitelstvím o šíření povědomí o dopadu rozsudku do vnitrostátní praxe tak, aby se snížilo riziko opakovaného porušení Úmluvy.

C. DALŠÍ PLÁNOVANÁ OPATŘENÍ

Nezbytnou součástí implementace rozsudku je novela příslušných zákonných ustanovení, která zakotví mechanismus automatického přezkumu vazby mladistvých, tak, aby mladiství nebyli v porovnání s dospělými diskriminováni. O možnostech a načasování legislativních změn KVZ jedná s vedením legislativního odboru Ministerstva spravedlnosti a s vedením Ministerstva spravedlnosti.

V proti České republice

Podklad k bodu 2-d jednání Kolegia dne 11. prosince 2024

1. ZÁVĚRY SOUDU

Ve věci *V proti České republice* (č. 26074/18, rozsudek ze dne 7. prosince 2023) dospěl Soud k závěru o porušení hmotněprávní složky práva na život podle článku 2 Úmluvy, a to v souvislosti s úmrtím pacienta na psychiatrické klinice po použití taseru policíí a podání medikace personálem nemocnice. Soud mj. poukázal na to, že personál nemocnice vůči pacientovi nepoužil deeskalační techniky a neinformoval policisty dostatečně o jeho zdravotním stavu. Dále také upozornil, že policisté zakleklí pacienta do polohy na břicho, která obecně obnáší riziko poziční asfyxie; navíc tato poloha snížila riziko, že pacient bude i nadále ohrožovat své okolí; vzniká tedy otázka, zda bylo v této chvíli použití taseru nezbytné. Soud zdůraznil, že psychiatrická zařízení by měla být přiměřeně vybavena a disponovat dostatečně početným personálem, aby agresivní pacienty dokázala zvládat vlastními silami a aby bylo přivolání policie pouze krajním opatřením. V obecné rovině České republice vytkl především to, že policisté neprocházejí zvláštním školením pro zacházení s osobami trpícími duševní poruchou a neexistuje ani metodický pokyn upravující koordinaci postupu policistů zasahujících v nemocničním prostředí a zdravotnického personálu.

Dále Soud jednomyslně rozhodl o porušení procesní složky článku 2 Úmluvy. Uvedl, že vyšetřování události sice bylo dostatečně rychlé a vedlo ke shromáždění značného množství důkazů, přesto ho však nelze hodnotit jako účinné. Zasahující policisté totiž nebyli ihned po incidentu izolováni a vyslechnuti, aby se tak zabránilo možné koluzi; místo toho jejich výslech proběhl až o několik týdnů později. Výsledky policistů navíc proběhly pouze formálním způsobem a vyšetřování bylo vedeno poměrně úzce, jelikož se nezaměřilo na to, jaké informace byly během zásahu sdíleny mezi policisty a personálem nemocnice, ani na otázku možného spolupůsobení taseru a sedativ.

Překlad rozsudku do českého jazyka a jeho anotaci naleznete [zde](#).

2. OBECNÁ OPATŘENÍ K VÝKONU ROZSUDKU

A. ÚVODNÍ POZNÁMKY

Podobu vhodných obecných opatření k nápravě Kancelář vládního zmocněnce („KVZ“) po úvodní analýze rozsudku konzultovala s dotčenými orgány: Ministerstvem zdravotnictví („MZ“), Policejním prezidiem („PP“), Ministerstvem vnitra („MV“), Generální inspekcí bezpečnostních sborů („GIBS“), Nejvyšším státním zastupitelstvím („NSZ“) a Kanceláří veřejného ochránce práv („KVOP“). Uskutečnilo se několik osobních jednání se zástupci těchto orgánů a navazujících písemných konzultací.

Podobu výkonu rozsudku diskutovalo i Kolegium na svém jednání dne 6. května 2024; zápis a podklady z jednání jsou dostupné [zde](#).

Dne 6. září 2024 Česká republika předložila Výboru ministrů Rady Evropy akční plán výkonu rozsudku, který naleznete [zde](#).

Z realizovaných jednání a konzultací vyplynula již přijatá nebo v úvahu přicházející níže uvedená obecná opatření.

B. OPATŘENÍ SPADAJÍCÍ DO GESCE MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ

1. Sběr a vyhodnocování dat o přivolání policie do psychiatrických zařízení

Soud v rozsudku zdůraznil, že není nic neobvyklého na tom, že osoby hospitalizované na akutním oddělení psychiatrické kliniky jsou rozrušené či jednajíc násilně; psychiatrická zařízení tedy musí být

pro tyto situace přiměřeně vybavena a disponovat dostatečně početným personálem, aby bylo přivolání policie pouze **krajním opatřením** (§ 100 rozsudku).

Z jednání KVZ se zástupci MZ v této souvislosti vyplynulo, že se jeví jako žádoucí, aby stát získával a vyhodnocoval informace o tom, jak často jednotlivá psychiatrická zařízení přistupují k přivolání policie v situaci, kdy personál vlastními silami nedokáže zvládnout agresivního pacienta. Tento sběr dat umožní jejich analýzu a následné srovnání jednotlivých zařízení. V případě, že některá zařízení budou vykazovat výrazně vyšší počet policejních zásahů, MZ se bude moct zabývat příčinami této situace a hledat způsoby jejího řešení. Umožní mu to tedy zejména poskytnout zacílenou pomoc a podporu příslušnému zařízení, aby násilné pacienty bylo schopno zvládat bez přivolání policie, a to např. investicemi do materiálně-technického vybavení zařízení či pomocí při školení personálu v deeskalačních technikách.

Dle [Metodiky sledování nežádoucích událostí ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče](#) v kombinaci s vyhláškou č. 373/2017 Sb., o programu statistických zjišťování, MZ za účelem sledování nežádoucích událostí na úrovni jednotlivých poskytovatelů zdravotních služeb zajišťuje prostřednictvím Ústavu zdravotnických informací a statistiky sběr („ÚZIS“) dat v tzv. **Systému hlášení nežádoucích událostí**. Zapojení do tohoto systému je pro všechny poskytovatele lůžkové zdravotní péče v ČR povinné; jedná se o předávání dat s periodicitou jednou ročně.

Dle vyjádření MZ z listopadu 2024 jsou možné **dvě varianty sběru dat o přivolání policie či obecněji bezpečnostních složek do zdravotnického zařízení**. *Zprv* lze uvažovat o vytvoření nové kategorie obligatorně vykazovaných nežádoucích událostí, která by mohla být vymezena např. jako „přivolání bezpečnostních složek kvůli nezvladatelnému nebezpečnému chování pacienta“. Tento krok by vyžadoval změnu výše citované vyhlášky o programu statistických zjišťování. *Druhou* variantou by bylo využití stávající kategorie „chování osob“, kterou již daná vyhláška zná. To by předpokládalo změnu příslušné metodiky ÚZIS. Na toto téma bude s MZ vedeno další jednání, a to i v rámci nově vzniklé mezirezortní pracovní skupiny k výkonu rozsudku *V proti České republice* (viz bod 2.C níže).

2. Školení zdravotníků v oblasti deeskalace a bezpečného používání omezovacích prostředků

Soud v rozsudku poukazuje na potřebu používat v psychiatrických zařízeních alternativní prostředky pro zvládnání potenciálně nebezpečných pacientů, včetně deeskalačních technik (§ 95 rozsudku).

Pro výkon rozsudku je proto relevantní také **vzdělávání lékařského i nelékařského psychiatrického personálu** za účelem prevence a zvládnání rizikového chování pacientů, včetně deeskalačních technik či bezpečného používání omezovacích prostředků.

MZ připravilo projekt *Rozvoj akutní psychiatrické péče*, jehož obsahem bude mj. vzdělávání zdravotnického personálu za účelem zajištění bezpečného prostředí na odděleních psychiatrické péče, včetně deeskalačních technik. Projekt byl zahájen v září 2024 a jeho realizace je plánována na 36 měsíců. V současné době se připravuje návrh na obsah jednotlivých vzdělávacích modulů a příslušné časové harmonogramy.

Centrum pro rozvoj péče o duševní zdraví („CRPDZ“) nadto v červnu 2024 získalo od MZ akreditaci na realizaci certifikovaného kurzu [Verbální deeskalace agitovaného pacienta](#), jehož cílem je trénink v deeskalačních technikách specifických pro kontakt s pacienty s duševním onemocněním v tenzi či v jiné situaci, která by mohla vyústit v agresi. Druhý kurz nabízený ze strany CRPDZ zdravotníkům, [Jak předcházet konfliktům v péči o klienty s duševním onemocněním](#), byl akreditován MPSV již v srpnu 2023.

C. MEZIREZORTNÍ OPATŘENÍ – KOORDINACE POSTUPU POLICISTŮ A ZDRAVOTNÍKŮ

Soud v rozsudku upozorňuje na to, že v České republice zatím existuje žádný předpis ani metodický pokyn upravující **koordinaci postupu policistů a zdravotníků při společném zásahu** (§ 108 rozsudku).

Z jednání KVZ se zástupci MZ, PP a MV vplynulo, že taková koordinace přichází do úvahy ve třech typech situací. *Zaprvé*, zdravotníci přivolají policii do nemocnice ke zvládnutí agresivního pacienta (tak jako v předmětné věci), *zadruhé*, zdravotníci přivolají policii do terénu, aby jim asistovala u převozu agresivní osoby do nemocnice, a *zatřetí*, policisté zasahují v terénu vůči excitované osobě a přivolají zdravotníky, aby ji převezla na psychiatrii.

Zástupci všech výše zmíněných orgánů přitom uvedli, že by uvítali **vypracování metodiky**, která by vymezila pravidla pro postupy v uvedených situacích, zejména vzájemnou výměnu informací mezi policisty a zdravotníky, dělbu rolí, předávání vedení akce a aspekty související s povinnou mlčenlivostí zdravotníků.

Za tímto účelem MZ v září 2024 zřídilo **mezirezortní pracovní skupinu** k výkonu rozsudku *V proti České republice*. Dle zřizovacího dekretu tato skupina „zajistí ve vzájemné mezirezortní spolupráci po odborné i organizační stránce přípravu metodiky pro řešení koordinace postupu policistů a zdravotníků při společném zásahu a navrhne a podpoří její implementaci do praxe“. Členy skupiny jsou zástupci MZ, PP, KVZ, Psychiatrické společnosti ČLS JEP, Psychiatrické sekce České asociace sester, Asociace zdravotnických záchranných služeb, Asociace českých a moravských nemocnic, Asociace nemocnic ČR a Pacientské rady. Úvodní jednání mezirezortní skupiny se uskutečnilo dne 26. září 2024. Druhé jednání je naplánováno na dne 9. prosince 2024 a na programu má být zejména diskuse o konkrétní podobě návrhu metodiky pro řešení koordinace postupu policistů a zdravotníků při společném zásahu, včetně promítnutí závěrů dalšího nedávného rozsudku Soudu týkajícího se této problematiky, a to ve věci [T. V. proti Chorvatsku](#).

D. OPATŘENÍ SPADAJÍCÍ DO GESCE POLICEJNÍHO PREZIDIA A MINISTERSTVA VNITRA

1. Výcvik policistů pro postup vůči osobám v excitovaném deliriu

Soud se v rozsudku pozastavil nad tím, že policisté v České republice neabsolvují speciální školení pro zacházení s duševně narušenými osobami, byť takový požadavek plyne z jeho předchozí judikatury, která poukazuje na to, že bez speciálního výcviku mají zásahy proti osobám s duševní poruchou mnohem menší šanci na úspěch: taková osoba totiž – především pokud si právě prochází psychotickou atakou s bludy – není sto pochopit, kdo jsou policisté a co od ní chtějí, ani si nedokáže uvědomit dosah svého jednání a kontrolovat jej (§ 107 rozsudku).

KVZ za účelem implementace této části rozsudku provedla rešerši zahraničních úprav, z níž vplynulo, že některé státy v dané oblasti vycházejí z konceptu tzv. **syndromu excitovaného deliria**, které je obvykle způsobeno atakou duševní nemoci nebo intoxikací. Projevuje se hlavně vysokou rozrušeností, ztrátou kontaktu s realitou (bludy, halucinace), zrychleným dechem, zvýšenou tělesnou teplotou, necitlivostí vůči bolesti, nadstandardní fyzickou silou a sebepoškozováním, případně agresivním jednáním vůči okolí, které ale není specificky zaměřeno vůči konkrétní osobě či předmětu. Osoba v tomto stavu obvykle není schopna vést racionální dialog s policisty, ani chápat či plnit jejich pokyny. Zároveň u ní vzhledem k enormně zrychlené srdeční činnosti může existovat zvýšené riziko náhlého úmrtí. To se může redukovat, pokud policie tento stav včas identifikuje a zvolí vhodný postup. Optimální je situaci uklidnit a deeskalovat, pokud to okolnosti umožňují, a zároveň zajistit přivolání zdravotnické záchranné služby, která dotyčné osobě zpravidla aplikuje sedativa a zajistí její odvoz do zdravotnického zařízení (pokud se tam už nenachází, tak jako v předmětné věci).¹

¹ Viz např. [akční zprávu](#) belgické vlády k výkonu rozhodnutí Soudu o smírném urovnání ve věci *Kaya proti Belgii* (stížnost č. 59856/18, rozhodnutí ze dne 12. září 2019).

KVZ zorganizovala jednání s PP za účasti představitele české psychiatrické obce. Zástupci PP na tomto jednání vyjádřili zájem o dodání odborných podkladů od Psychiatrické společnosti ČLS JEP, které vysvětlí, jak mohou policisté rozpoznat osobu v excitovaném deliriu a jak vůči takové osobě postupovat, a to včetně deeskalačních technik. V listopadu 2024 zaslala předsedkyně Psychiatrické společnosti ČLS JEP souhlasnou odpověď na žádost PP o poskytnutí potřebné součinnosti ve věci přípravy metodického materiálu zaměřeného na přístup k osobě se zjevnou duševní poruchou. K vlastní realizaci tohoto záměru nominovala dva odborníky. Na následné osobní schůzce s předsedou Psychiatrické sekce České asociace sester došlo k upřesnění parametrů spolupráce, byl definován výstupní formát **metodického videomateriálu**, strany si vyměnily informace o svých možnostech ohledně zajištění technických i personálních prostředků produkce tohoto videomateriálu a došlo k rámcové shodě na jeho obsahu. Dle informací od PP se zveřejnění metodického videomateriálu prostřednictvím elektronického vzdělávacího systému *ePolis*, který je kontinuálně dostupný všem policistům z jejich pracovní stanice, očekává v průběhu první poloviny roku 2025.

2. Poziční asfyxie

Soud v rozsudku konstatuje, že policisté zaklekli pacienta do polohy na břicho (nazývané též pronáční poloha), která obecně obnáší riziko poziční asfyxie z důvodu tlaku aplikovaného na krk; zároveň tato poloha znemožňuje pozorovat, zda daná osoba skutečně dýchá (§ 97 rozsudku).

Zástupci PP v této souvislosti informovali o vydání **Metodického doporučení ředitele Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy č. 1 ze dne 7. června 2022 k poziční asfyxii**. Dle tohoto doporučení má docházet ke znehybnění osoby klekem optimálně na jejích bedrech a lopatce, a to po dobu nezbytně nutnou; pouze za výjimečných okolností i na zádech či hrudníku. Policista se má snažit s osobou komunikovat a ihned reagovat na oznámení, že nemůže dýchat. Rovněž má sledovat zdravotní stav osoby, zejména jakékoliv projevy pocitu nedostatku vzduchu či příznaky poruchy vědomí. Doporučení dále uvádí, že osoba, která leží na břicho se spoutanýma rukama za zády, je vystavena riziku poziční asfyxie, tedy zadušení vlastní vahou. Policista nemá nechat spoutanou osobu ležet na břicho; co nejdříve ji má převalit na bok nebo posadit, případně postavit. Osobu nelze nechávat bez dozoru a je nutno pozorně sledovat její zdravotní stav. Závěrem doporučení upozorňuje, že následky asfyxie se mohou projevit až po několika minutách či desítkách minut, a proto je nezbytné zdravotní stav osoby pečlivě sledovat a při jeho změně okamžitě volat zdravotnickou záchrannou službu.

Na základě tohoto doporučení došlo k postupnému proškolení všech instruktorů služební přípravy na jednotlivých krajských ředitelstvích policie a tito instruktoři dále školí jednotlivé policisty v rámci běžné služební přípravy. Zároveň bylo k poziční asfyxii vypracováno instruktážní video pro výše zmíněný elektronický vzdělávací systém *ePolis*.

Dne 23. září 2024 bylo dále vydáno **Metodické doporučení ředitele Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy č. 3/2024, příprava k použití donucovacích prostředků**, kterým dochází ke sjednocení a usměrnění činnosti příslušníků Policie ČR v oblasti přípravy k použití donucovacích prostředků s důrazem na problematiku poziční a kompresní asfyxie. Dle tohoto doporučení dochází k poziční asfyxii zejména v situacích, kdy je spoutaná osoba ponechána v poloze na břicho bez sledování jejího zdravotního stavu. Mezi rizikové faktory zde patří vyčerpání, zvýšená srdeční činnost, zrychlený dech, obezita, intoxikace či rozrušení. Kompresní asfyxie pak může vzniknout nepřiměřeně dlouhým zatížením osoby. Může k tomu dojít v případech, kdy zajištěná osoba i po spoutání neustále klade odpor nebo se chce sama poškodit. Policisté pak, ve snaze omezit ji na pohybu, tuto osobu tzv. zakleknou. Dle doporučení je nicméně potřeba si uvědomit, že osoba se může snažit pouze o získání lepší polohy pro nadechnutí. Doporučení dále zdůrazňuje, že zvláštní specifika mají zákroky proti osobám v mimořádně silném psychickém rozrušení způsobeném nemocí nebo intoxikací. Tyto osoby nemusí na hrozbu či použití důraznějších donucovacích prostředků brát zřetel, a jejich použití je tedy neúčinné. Základním preventivním krokem po spoutání osoby je její otočení do polohy na boku, čímž dojde k uvolnění dýchacích cest a svalů. Zatížení osoby lze provádět pouze na nezbytně nutnou dobu a po nasazení pout je v případě potřeby nutno zvolit druh fixace, který dýchání neomezuje. Dalším preventivním krokem

je sledování stavu vědomí, aby v případě ztráty vědomí bylo možné včas zahájit resuscitaci. Rovněž toto doporučení bylo již promítnuto do vzdělávacího programu v systému *ePolis*, včetně instruktážních videí.

3. Použití taseru

Soud v rozsudku poukazuje na ustanovení § 58 odst. 1 zákona o policii, dle něhož nesmí policista použít taser při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak. Dle Soudu tato úprava nereflektuje zdravotní rizika spojená s použitím taseru a zejména neobsahuje speciální ustanovení pro osoby s duševní poruchou, nebo obecněji pro hospitalizované pacienty, kterým byla s velkou pravděpodobností podána medikace. Tyto osoby nejsou zmíněny mezi zvláště zranitelnými osobami v § 58 odst. 1 zákona o policii, ani v žádném interním policejním předpisu (§ 103–104 rozsudku).

Na jednání se zástupci PP a MV oba tyto orgány shodně uvedly, že za účelem implementace zmíněné části rozsudku není nutné novelizovat zákon o policii, ale postačí sjednotit výklad ustanovení § 58 odst. 1 a promítnout tuto interpretaci do výcviku a vzdělávání policistů.

V návaznosti na to odbor bezpečnostní politiky MV dne 28. srpna 2024 vydal **výkladové stanovisko k ustanovení k § 58 zákona o policii**. Dle tohoto stanoviska lze mezi zvláště zranitelné osoby podle prvního odstavce tohoto ustanovení zařadit i osoby se zjevnými projevy duševní poruchy, jelikož u nich rovněž hrozí, že by jim mohlo v důsledku použití vymezených donucovacích prostředků vzniknout riziko vážnější újmy. Navíc, vzhledem k tomu, že v praxi nemusí být vždy zřejmé, zda se jedná o osobu se zjevnými projevy duševní poruchy nebo o osobu intoxikovanou, z hlediska dodržení zásady přiměřenosti je nutno při těchto pochybnostech postupovat rovněž v režimu zvláštního omezení podle § 58 odst. 1 zákona o policii. A konečně, pokud jde o zákroky v nemocničním prostředí, je třeba vycházet z předpokladu, že se tam nacházejí zranitelné kategorie osob s fyzickým či duševním onemocněním, které s vysokou pravděpodobností jsou pod vlivem medikace, a na které je tudíž také potřeba vztáhnout zvláštní režim stanovený v § 58 zákona o policii.

Uvedené stanovisko bylo v den svého vydání rozesláno Úřadu vnitřní kontroly PP, Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy, jakož i Ředitelství služby pořádkové policie. Je navíc k dispozici na intranetových stránkách MV, kam mají přístup také příslušníci policie, a bude zveřejněno i v systému ASPI v rámci komentářové literatury k zákonu o policii.

E. OPATŘENÍ K ZAJIŠTĚNÍ ÚČINNÉHO VYŠETŘOVÁNÍ

V rámci procesního aspektu článku 2 Úmluvy Soud v rozsudku upozornil *zprvé* na to, že GIBS ihned po incidentu neizolovala a nevyslechla zasahující policisty, což by zabránilo možné koluzi; ve skutečnosti byli policisté vyslechnuti až po 20 dnech, resp. jednom měsíci. Policisté sice hned v den zákroku vyplnili formulář úředního záznamu o použití donucovacích prostředků, Soud ale sdílel názor tehdejší české veřejné ochránkyně práv, že tyto formuláře jsou velmi stručné a jen stěží lze na jejich základě posoudit přiměřenost použití daných donucovacích prostředků (§ 123 rozsudku).

Tyto závěry jsou součástí již ustálené judikatury Soudu, dle níž i v situaci, kdy neexistují jakékoliv důkazy o koluzi policistů, už samotná skutečnost, že nebyla přijata žádná opatření za účelem eliminace rizika takové koluze, představuje podstatný nedostatek ve vedení vyšetřování (*Ramsahai a ostatní proti Nizozemsku*, č. 52391/99, rozsudek velkého senátu ze dne 15. května 2007, § 330). Zejména v případech, kde došlo k úmrtí osoby při policejním zásahu, Soud vyžaduje, aby vyšetřovací orgán izoloval a vyslechl příslušné policisty ihned po incidentu (*Nika proti Albánii*, č. 1049/17, rozsudek ze dne 14. listopadu 2023, § 112; *Muradyan proti Arménii*, č. 11275/07, rozsudek ze dne 24. listopadu 2016, § 139). I prodleva v délce šesti hodin v realizaci tohoto kroku vedla Soud ke shledání porušení Úmluvy (*Jaloud proti Nizozemsku*, č. 47708/08, rozsudek velkého senátu ze dne 20. listopadu 2014, § 207).

Zadruhé Soud v předmětné věci poukázal na to, že výslechy zasahujících policistů proběhly toliko formálním způsobem, kdy tito měli pouze popsat průběh incidentu a bylo jim položeno velmi málo otázek, které se navíc netýkaly donucovacích prostředků použitých během zásahu (§ 123 rozsudku).

A nakonec *zatřetí* Soud konstatoval, že bytí bylo ve věci shromážděno množství důkazů, vyšetřování bylo vedeno poměrně úzce; zejména se nezaměřilo na to, jaké informace byly během zásahu sdíleny mezi policisty a personálem nemocnice, a znalci nebyli dotázáni na možnou interakci mezi medikací podanou pacientovi (před zásahem i po něm) a použitím taseru (§ 124 rozsudku).

K *prvnímu* zmíněnému aspektu, tj. **prevenci koluze mezi zasahujícími policisty** při vyšetřování policejního zásahu, u něhož došlo k úmrtí či vážnému zranění osoby, zorganizovala GIBS dne 1. srpna 2024 pracovní jednání. Zúčastnili se ho zástupci NSZ, KVZ a všech tří ozbrojených bezpečnostních sborů, u jejichž příslušníků GIBS provádí vyšetřování trestných činů, tj. Policie ČR, Celní správa ČR a Vězeňské služby ČR. Na tomto jednání GIBS představila úpravy prevence koluze existující v okolitých státech. Výsledkem jednání bylo, že GIBS ve spolupráci s NSZ zpracuje **návrh na metodické doporučení pro Policii ČR**, které stanoví postupy za účelem prevence koluze při vyšetřování policejního použití síly, jenž vyústilo v úmrtí či vážné zranění, a to včetně promptní izolace a výslechu příslušných policistů. V případě potřeby a po jednání s vedením těchto bezpečnostních sborů může GIBS vydat obdobnou metodiku i pro Celní správu ČR a Vězeňskou službu ČR.

Návrh uvedeného metodického doporučení GIBS, týkající se Policie ČR, byl na úrovni nejvyššího vedení GIBS předběžně prodiskutován dne 20. listopadu 2024 na jednání Metodické rady pro činnost bezpečnostních sborů. V návaznosti na to GIBS zaslala návrh k připomínkám PP a NSZ.

Pokud jde o *další dvě* výše zmíněné výtky Soudu v této oblasti, týkající se způsobu vedení výslechu policistů a vymezení předmětu a rozsahu vyšetřování, zástupci GIBS informovali, že tyto byly již prodiskutovány na poradách vedení i poradách jednotlivých oddělení GIBS. Nadto GIBS k těmto otázkám zamýšlí pořádat pravidelná školení.

Dne 18. září 2024 GIBS ve spolupráci s Policejní akademií uspořádaly **odborný seminář** pro příslušníky bezpečnostních sborů k tématu „Implementace opatření v důsledku závěrů rozsudků ESLP k událostem s prvky tzv. hájitelného tvrzení“. Vystoupili zde zástupci GIBS, NSZ, Úřadu vnitřní kontroly PP, Generálního ředitelství Vězeňské služby a KVZ. Zástupci KVZ prezentovali příspěvek s názvem „Mezinárodně vytýkané nedostatky vyšetřování a jak jim ČR může předcházet“.

KVZ v neposlední řadě plánuje vypracovat **tematickou příručku** o judikatuře Soudu k požadavku důkladnosti účinného vyšetřování, jejímž obsahem by byl přehled nejčastěji vytýkaných nedostatků vyšetřování, které v minulosti vedly Soud k závěru o porušení Úmluvy. GIBS tuto iniciativu uvítala a uvedla, že příručka nalezne v praxi uplatnění.

D. H. a ostatní proti České republice

Podklad k bodu 2-e jednání Kolegia dne 11. prosince 2024

1. ZÁVĚR SOUDU

V rozsudku ze dne 13. listopadu 2007 velký senát Soudu konstatoval, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva stěžovatelů, 18 romských žáků, na rovný přístup ke vzdělání (porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1).

Anotaci i překlad rozsudku naleznete [zde](#).

2. VÝKON ROZSUDKU

A. MEZINÁRODNÍ ÚROVEŇ

Výkon rozsudku *D. H. a ostatní* i nadále podléhá tzv. zesílenému dohledu ze strany Výboru ministrů Rady Evropy („Výbor ministrů“). V jeho rámci Česká republika pravidelně předkládá zprávy o výkonu rozsudku, příp. akční plány s návrhy plánovaných opatření k přijetí. Výkon rozsudku pod zesíleným dohledem bývá Výborem ministrů rovněž ústně projednáván.

1. Akční plán opatření k desegregaci romských žáků

Na konci prosince 2023 předložila Česká republika Výboru ministrů Rady Evropy Akční plán výkonu rozsudku *D. H. a ostatní* obsahující opatření k desegregaci romských žáků (dostupný v českém jazyce [zde](#)). Akční plán vznikl ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Reflektuje jeho aktuální přístup k zajištění rovného přístupu ke vzdělání pro romské žáky a obsahuje plán opatření, která mají být realizována v následujících letech dle stanoveného harmonogramu.

Opatření jsou rozdělena tematicky do tří projektových karet, jejichž podrobný popis tvoří jednotlivé přílohy Akčního plánu. Jedná se o projektové karty (1) *Reforma poradenského systému*; (2) *Etnická desegregace*; a (3) *Podpora škol*. Opatření vycházejí zejména z realizované Analýzy příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se ve třídách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona vypracované společnostmi PAQ Research a STEM (dostupná [zde](#)). Jejich podoba byla projednána Expertním fórem Kolegia k výkonu rozsudku *D. H. a ostatní*, jehož členové jsou průběžně konzultováni i při jejich realizaci. Akční plán byl dále představen novinářům a širší odborné veřejnosti včetně zástupců romské komunity na pracovní snídani konané MŠMT ve spolupráci s kanceláří vládního zmocněnce v únoru 2024. Cíle a návrhy opatření jednotlivých projektových karet Akčního plánu lze shrnout následovně:

I. REFORMA PORADENSKÉHO SYSTÉMU

Cíl: Zvýšení kvality a efektivity činnosti školských poradenských zařízení (ŠPZ) s cílem přiblížit podíl romských žáků diagnostikovaných lehkým mentálním postižením na úroveň běžné populace.

- **Legislativní posílení kompetencí MŠMT v řízení ŠPZ** (možnost výběru a odvolávání ředitelů ŠPZ; povinnost řídit se metodikami ŠPZ za účelem standardizace jejich činnosti, povinnost předávat data o své činnosti) a **zavedení spádovosti pedagogicko-psychologických poraden**;
- **Spuštění projektu na řízení školských poradenských zařízení** (alokace prostředků na řízení pro Národní pedagogický institut (NPI); personální posílení MŠMT);
- **Zavedení funkčního systému evidence a správy dat o činnostech ŠPZ.**

II. ETNICKÁ DESEGREGACE

Cíl: Snížení počtu romských dětí v etnicky segregovaných školách.

- **Explicitní definice školské etnické segregace a zvážení zakotvení jejího zákazu ve školském zákoně;**
- **Politická podpora desegregace** – proklamace nepřipustnosti; PR aktivity, posílení dotačního programu Podpora integrace romské menšiny;
- **Prosazování desegregace ze strany MŠMT, ČŠI a NPI** (identifikace území se segregovanými školami a kontaktování jejich zřizovatelů s výzvou k desegregaci a s nabídkou podpory; vytvoření metodiky MŠMT k desegregaci pro zřizovatele; **vytvoření motivačního nástroje** pro MŠMT při navázání komunikace se zřizovateli pro prosazování desegregace – **dotační program podporující zřizovatele v desegregačních aktivitách**; podání podnětů ke zrušení identifikovaných školských obvodů).

III. PODPORA ŠKOL

Cíl: Snížení závislosti výsledků žáků na socioekonomickém statusu rodiny.

- Zakotvení **indexového financování škol** – úprava systému financování regionálního školství zohledňující socioekonomický status rodiny a **nastavení metodické, personální a finanční podpory škol** s vysokým podílem žáků se sociálním znevýhodněním;
- **Snížení finančních bariér přístupu ke vzdělání včetně obědů zdarma** – část sociální podpory směřovat přímo na úhradu školských potřeb; nahrazení dotačních programů přímým hrazením nákladů školám spojených se vzděláváním (stravování, školní potřeby) pro všechny děti, jejichž rodiče pobírají či mají nárok na příspěvek na dítě;
- Legislativní ošetření **předávání dat o žácích mezi MPSV a MŠMT** pro index znevýhodnění;
- Rozšíření parametrizovaných pozic **o pozici sociálního pedagoga** a zakotvení jeho kvalifikace.

2. Ústní projednání Akčního plánu a rozhodnutí Výboru ministrů Rady Evropy

V březnu 2024 proběhlo ústní projednání výkonu rozsudku *D.H. a ostatní* na zasedání Výboru ministrů ve Štrasburku. Delegace České republiky byla složena z náměstka MŠMT Jiřího Nantla, ředitele odboru rovného přístupu ke vzdělání a podpory pracovníků v regionálním školství Jana Mušuty, vládního zmocněnce pro zastupování ČR před ESLP Petra Konůpky a právničky kanceláře vládního zmocněnce Kateřiny Radové.

Na základě projednání Výbor ministrů přijal dne 14. března 2024 zatím své poslední rozhodnutí. V něm zejména:

- vyjádřil vážné znepokojení nad zjištěním, že navzdory dosud přijatým opatřením jsou **romské děti stále nadměrně zastoupeny mezi dětmi vzdělávanými dle programu s upravenými výstupy a mimo hlavní vzdělávací proud**, a nad novými informacemi, že jsou nedostatečně zastoupeny na úrovni předškolního a středního vzdělávání;
- se zájmem vzal na vědomí předložené návrhy, jejichž cílem je **zlepšit práci školských poradenských zařízení**, současně však vyjádřil politování nad tím, že dosavadní snaha zlepšení diagnostických nástrojů nevedla navzdory dlouhodobému úsilí ke zlepšení situace romských dětí; v této souvislosti vyzval státní orgány, aby urychleně zvážily doporučení formulované komisařkou Rady Evropy pro lidská práva, které směřuje na **změnu paradigma využívání testování jako nástroje pro podporu ve vzdělání a ne jako nástroje k segregaci**; a znovu zdůraznil potřebu urychleně přijmout další opatření ke snížení možné chybné diagnostiky;

- přivítal prohlášení státních orgánů, že je nutné ukončit segregaci romských žáků ve školách a třídách a se zájmem vzal na vědomí **opatření, která plánují přijmout za účelem desegregace** včetně veřejného prohlášení, že etnická segregace ve vzdělávání je nepřijatelná; vyzval všechny příslušné orgány, aby zdvojnásobily své úsilí k nalezení rychlého řešení, a to i k dalším důvodům nadměrného zastoupení romských dětí ve vzdělávacích programech se nižšími výstupy, včetně podpory romských rodičů při volbě inkluzivního vzdělávání;
- vzal na vědomí záměr státních orgánů dále analyzovat příčiny nedávno zjištěných **negativních trendů v účasti romských dětí na předškolním vzdělávání**; vzhledem k významu předškolního vzdělávání pro vyrovnání dopadů sociokulturního znevýhodnění na vzdělávání romských dětí vyzval, aby urychleně dokončily analýzu a přijaly vhodná opatření k řešení příčin těchto negativních trendů;
- vyzval státní orgány, aby do konce roku 2024 poskytly Výboru **aktualizované informace** o předškolním vzdělávání, jakož i veškeré další dostupné informace o implementaci plánovaných opatření a reakci na rozhodnutí Výboru dle výše uvedených otázek; vyzval je rovněž, aby do konce roku 2025 předložily **úplnou zprávu** o dosaženém pokroku v souvislosti se všemi nevyřešenými otázkami.

Celé rozhodnutí Výboru ministrů v anglickém znění je možné nalézt [zde](#).

B. VNITROSTÁTNÍ ÚROVEŇ

1. Implementace Akčního plánu z prosince 2023

Implementace Akčního plánu je v běhu. Mezi přijímaná opatření se řadí **novela školského zákona** vedená pod č.j. [618/24](#), kterou dne 2. října 2024 schválila vláda a která aktuálně čeká na projednání v Poslanecké sněmovně. Ta zavádí zejména (i) *system indexovaného financování školství*, který zajistí vyšší financování školám s vyšším počtem žáků se sociálním znevýhodněním spolu se zastropováním maximálního zvýhodnění školy pro motivaci k rovnoměrnému rozložení žáků se sociálním znevýhodněním mezi všechny místní školy, (ii) *nastavení spádovosti pedagogicko-psychologických poraden* vůči základním školám, a (i) *institucionalizaci podpůrných pedagogických pozic* (školní psycholog, speciální pedagog). V návrhu novely ale chybí zakotvení pozice sociálního pedagoga, který byl z návrhu vyřazen na jednání vlády.

Jednou z nejdůležitějších aktivit vzniklé v souladu s naplňováním Akčního plánu je zahájená spolupráce MŠMT, NPI a výzkumné organizace PAQ Research na základě **Memoranda o spolupráci pro ukončování etnické segregace** (více např. [zde](#)). V říjnu 2024 se k Memorandu připojilo i Ministerstvo pro místní rozvoj prostřednictvím zapojení Agentury pro sociální začleňování („Agentura“). V rámci této mezi-institucionální spolupráce jsou již podnikány první kroky. MŠMT, NPI a PAQ Research společně realizují pilotní program v šesti vybraných lokalitách zahrnující poskytování konzultací, vzdělávání, metodiky, a finanční podpory školám a jejich zřizovatelům. Agentura podporuje systematickou desegregaci v dalších obcích. V rámci spolupráce bude vytvořena metodika pro zřizovatele škol s konkrétními kroky ke zmírňování a předcházení vzniku etnické segregace.

2. Příprava akčního plánu k posílení účasti romských dětí na předškolním vzdělávání

V návaznosti na rozhodnutí Výboru ministrů z března 2024 uspořádala kancelář vládního zmocněnce v červnu 2024 **kulatý stůl k přístupu romských a sociálně znevýhodněných dětí k předškolnímu vzdělávání** (zápis z kulatého stolu je k dispozici [zde](#)). Cílem kulatého stolu bylo identifikovat bariéry, kterým romské a sociálně znevýhodněné děti spolu s jejich rodinami čelí v přístupu k předškolnímu vzdělávání a zahájit debatu nad návrhy opatření, které by jejich docházku do mateřských škol napříč ročníky systémově podpořily. Z prezentovaných dat PAQ Research přitom vyplývá, že alespoň dva roky docházky do mateřské školy zvyšují v průměru u znevýhodněných dětí odhadovanou pravděpodobnost zařazení do klasické základní školy oproti speciální zhruba o deset procentních bodů z 84 na 94 %.

Kulatého stolu se zúčastnili zástupci MŠMT, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva pro místní rozvoj, NPI, Úřadu vlády, Rady vlády pro romské záležitosti, kanceláře veřejného ochránce práv, jakož i zástupci z řad romské komunity a další odborné společnosti včetně zástupců organizací PAQ Research, Platforma pro včasnou péči, UNICEF, RomanoNet, Awen Amenca nebo Člověk v tísni. Svou dobrou praxi v začleňování romských a sociálně znevýhodněných dětí přijely na kulatý stůl představit i ředitelky dvou mateřských škol.

Bariéry byly identifikovány jak na straně rodičů, tak na straně mateřských škol a zřizovatelů. Za **bariéry na straně rodičů** byly označeny zejména: (1) malá informovanost o termínech a podmínkách zápisu; (2) omezená možnost zápisu dětí v průběhu školního roku – problém při častých změnách bydliště; (3) odlišné místo trvalého pobytu od skutečného bydliště a vzdálenost od spádové mateřské školy; (4) finanční nedostupnost (výdaje na obědy; školní pomůcky a činnosti; úplata); (5) podmínka předložení zdravotního potvrzení od pediatra a o splnění očkovací povinnosti; (6) nedůvěra rodičů v předškolní vzdělávání; a (7) absence motivace při nízké zaměstnanosti rodičů.

Za **bariéry na straně mateřských škol a zřizovatelů** byly označeny zejména: (1) nedostatečné nástroje a omezené kompetence mateřských škol včetně absence potřebných pozic pro práci s rodiči; (2) nedostatečné kapacity mateřských škol v určitých lokalitách vedoucí k vyčlenění sociálně-znevýhodněných dětí; (3) nedostatečná připravenost mateřských škol pro práci s dětmi z méně podnětného prostředí – odmítání dětí pro nepřípravenost; absence nástrojů na rozpoznání dětí se socioekonomickým znevýhodněním; a (4) nedostatečná kontrola využívání institutu individuálního vzdělávání jako náhrady za plnění povinné předškolní docházky. Za obecnější bariéru byla označeno i celkové podceňování významu rozvoje dítěte v raném dětství a předškolním vzdělávání ve srovnání se školstvím základním.

Na základě podnětů a návrhů konkrétních opatření od zástupců uvedených institucí a odborné veřejnosti je nyní **připravován akční plán** systémových opatření k posílení účasti romských a sociálně znevýhodněných dětí ve věku 3-5 let na předškolním vzdělávání. Kancelář vládního zmocněnce na návrhu akčního plánu spolupracuje s relevantními ministerstvy. Připravované výstupy budou dále projednány na dalším kulatém stole za účasti zástupců odborné veřejnosti. Akční plán k posílení účasti na předškolním vzdělávání bude následně předložen k posouzení Výboru ministrů.

C. DALŠÍ KROKY

Další zpráva o výkonu rozsudku *D. H. a ostatní* bude Výboru ministrů Rady Evropy ve spolupráci s MŠMT předložena v prosinci 2024. Ta bude obsahovat, *zprvu*, informace o průběžném plnění Akčního plánu k desegregaci romských žáků, *zadruhé*, informace o postupu v analýze bariér a možných opatření k přijetí s cílem posílení účasti romských dětí na předškolním vzdělávání napříč ročníky.

V následujících měsících bude kancelář vládního zmocněnce dále spolupracovat s relevantními aktéry včetně MŠMT, MPSV a MZdr na přípravě akčního plánu k posílení předškolní docházky romských dětí, který do konce června 2025 předloží k posouzení Výboru ministrů. Do konce roku 2025 je rovněž nutné Výboru ministrů předložit úplnou zprávu o plnění Akčního plánu k desegregaci. Jeho plnění bude klíčové pro další posouzení postupu České republiky ve výkonu rozsudku *D. H. a ostatní* ze strany Výboru ministrů. K jeho plnění je přihlíženo i ze strany Evropské komise v rámci vedeného řízení proti České republice o porušení unijního práva (směrnice Rady 2000/43/ES) z důvodu přetrvávající diskriminace romských žáků ve vzdělávání.

Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice **Podklad k bodu 3 jednání Kolegia dne 11. prosince 2024**

1. ROZHODNUTÍ MEZINÁRODNÍCH ORGÁNŮ

A. EVROPSKÝ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

Dne 15. května 2018 Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) rozhodl ve věci kolektivní stížnosti *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*, že platná právní úprava změny pohlaví v České republice představuje porušení čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty (dále jen „Charta“), který stanoví, že každý má právo na opatření, jež mu zajistí nejvyšší možný dosažitelný standard zdravotní péče. Výbor shledal, že požadavek chirurgického zákroku spojeného se sterilizací podmiňující právní uznání změny pohlaví představuje zásah státu do práva chráněného článkem 11 Charty, který není nezbytný.

Překlad rozhodnutí do českého jazyka a jeho anotace jsou dostupné [zde](#).

B. EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Již dne 6. dubna 2017 vydal Evropský soud pro lidská práva („Soud“) rozsudek ve věci *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, v němž konstatoval, že podmínění uznání změny pohlaví u transgender osob **podstoupením chirurgického zákroku nebo hormonální léčby, které s vysokou pravděpodobností vedou ke sterilitě**, u osob, které si takový zákrok či léčbu podstoupit nepřejí, je v rozporu s článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“). Anotace a překlad rozsudku jsou dostupné [zde](#). Soud rozsudek označil významností „key case“, která je obvykle rezervována jen rozsudkům velkého senátu. Opřel se o něj v řadě následujících rozsudků (*S. V. proti Itálii*, č. 55216/08, rozsudek ze dne 11. října 2018; *X proti Severní Makedonii*, č. 29683/16, rozsudek ze dne 17. ledna 2019; *Y. T. proti Bulharsku*, č. 41701/16, rozsudek ze dne 9. července 2020; *Rana proti Maďarsku*, č. 40888/17, rozsudek ze dne 16. července 2020; *O. H. a G. H. proti Německu*, č. 53568/18 a 54741/18, rozsudek ze dne 4. dubna 2023). Rozsudek dnes tvoří součást ustálené judikatury Soudu.

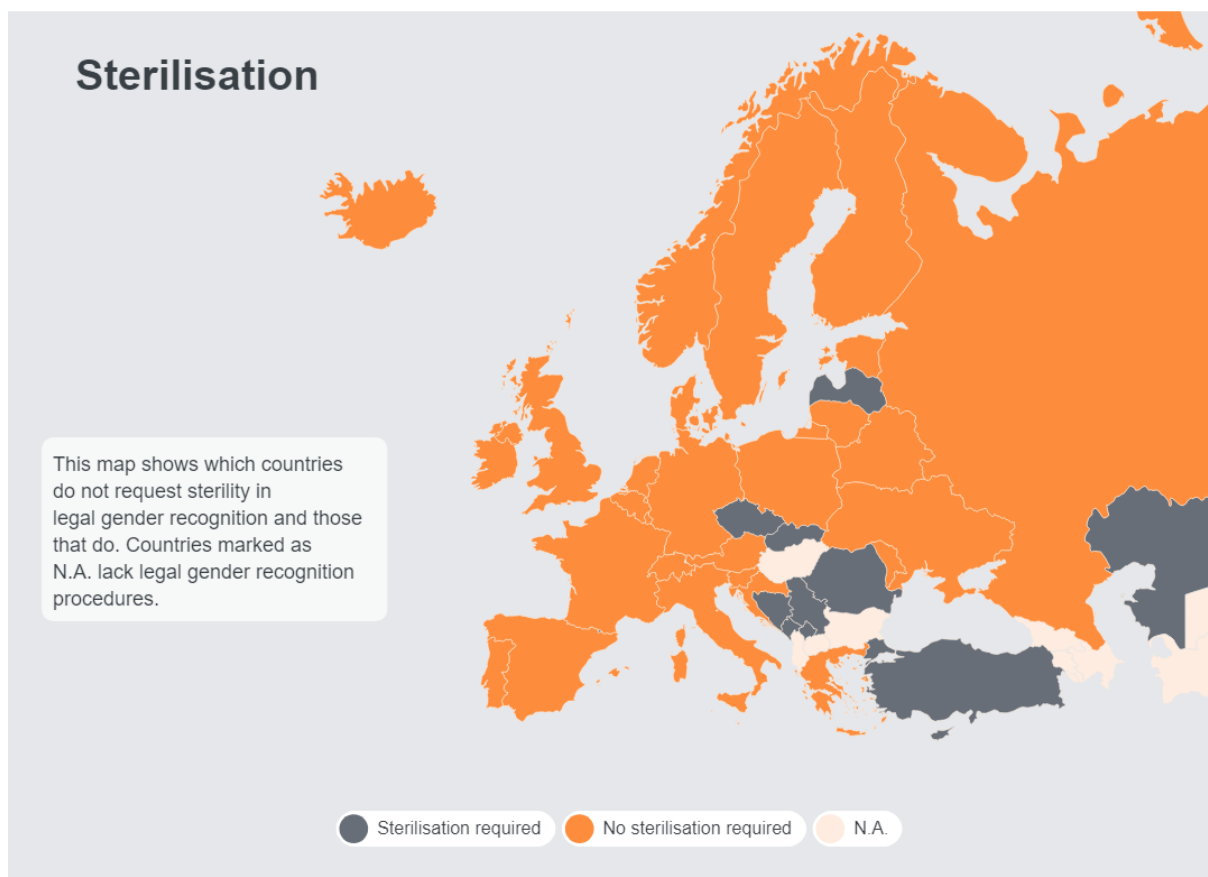
Ve věci *X a Y proti Rumunsku* (č. 2145/16 a 20607/16, rozsudek ze dne 19. ledna 2021) Soud dále uvedl, že byt se jedná o skutkově podobnou situaci, jako nastala v případě *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, stěžovatelé nebrojí proti požadavku sterilizace v rámci právního uznání změny pohlaví, nýbrž proti **podmínce chirurgického zákroku obecně** – bez ohledu na to, zda jeho výsledkem bude sterilizace či nikoliv. V návaznosti na to Soud konstatoval, že uvedený chirurgický zákrok, pokud si ho daná osoba nepřeje, zásadním způsobem dopadá na její tělesnou integritu, a jako takový je z hlediska článku 8 Úmluvy problematický (§ 160–161 rozsudku; anotace a překlad rozsudku jsou dostupné [zde](#)). Pokud je jím podmíněno právní uznání změny pohlaví, jde o porušení článku 8 Úmluvy (§ 167 rozsudku).

Z další judikatury Soudu plyne rovněž povinnost státu zavést za účelem úřední změny pohlaví **rychlé, dostupné a transparentní řízení** (např. *S. V. proti Itálii*, č. 55216/08, rozsudek ze dne 11. října 2018; *X proti Severní Makedonii*, č. 29683/16, rozsudek ze dne 17. ledna 2019). Soud přitom zdůraznil, že **je v rozporu s tímto požadavkem, pokud není vnitrostátní právo v této oblasti dostatečně přesné a detailní**; to totiž umožňuje příliš velkou diskreční pravomoc příslušným orgánům aplikace práva, což může vést ke svévolnému rozhodování o žádostech, a omezovat tak praktickou dostupnost změny pohlaví (*A. D. a ostatní proti Gruzii*, č. 57864/17 a další, rozsudek ze dne 1. prosince 2022).

2. SITUACE V EVROPĚ A STŘEDNÍ ASII OHLEDNĚ POŽADAVKU STERILIZACE JAKOŽTO PODMÍNKY PRÁVNÍHO UZNÁNÍ ZMĚNY POHLAVÍ

**TRANS
RIGHTS
MAP**

Europe & Central Asia 2023

Downloaded from transrightsmap.tgeu.org on 14. 8. 2023

3. NOVELA OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A DALŠÍCH ZÁKONŮ

V červnu 2018 byla do mezirezortního připomínkového řízení předložena novela občanského zákoníku, zákona o zdravotních službách a zákona o matrikách, jménu a příjmení, která měla uvést znění těchto zákonů do souladu s Úmluvou a Chartou. V minulém volebním období k této novele vneslo zásadní připomínky Ministerstvo vnitra. Současný ministr vnitra v říjnu 2022 deklaroval jednoznačnou podporu zrušení podmínky sterilizace při úřední změně pohlaví. Ministerstvo spravedlnosti sice již v březnu 2023 na tiskové konferenci informovalo o tom, že plánuje zrušení povinných sterilizací pro úřední změnu pohlaví, avšak jím připravená novela zmíněných předpisů zatím v důsledku absence politické shody stále nebyla předložena do připomínkového řízení.

4. VNITROSTÁTNÍ A MEZINÁRODNÍ LITIGACE

Dne 30. května 2019 Nejvyšší správní soud rozsudkem sp. zn. 2 As 199/2018-37 zamítl kasační stížnost ve věci *X proti Ministerstvu vnitra*, když shledal, že současná česká právní úprava změny pohlaví není rozporná s ústavním pořádkem a dává dotčeným osobám přiměřené prostředky, jak změny pohlaví mohou dosáhnout. Rozsudek je k dispozici [zde](#). Věc se následně dostala před Ústavní soud. Plénum dne 9. listopadu 2021 nálezem sp. zn. Pl. ÚS 2/20 (vyhlášeným dne 31. března 2022) rozhodlo o zamítnutí návrhu stěžovatelky na zrušení § 29 odst. 1 občanského zákoníku, § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách, a § 13 odst. 3 zákona o evidenci obyvatel a rodných čísel, ve slovech „u žen zvýšené o 50“, aniž by se však meritorně zabývalo podmínkou sterilizace pro účely úřední změny pohlaví. Nález je k dispozici [zde](#). V návaznosti na to dne 7. června 2022 příslušný senát ústavní stížnost stěžovatelky zamítl.

Stěžovatelka posléze v této věci podala stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva. Tuto stížnost Soud komunikoval vládě v září 2023 jakožto věc *T. H. proti České republice* (č. 33037/22). Řízení před Soudem v této věci stále probíhá.

V prosinci 2023 byl v rámci jiného řízení plénu Ústavního soudu znovu postoupen návrh na zrušení zákonných ustanovení upravujících podmínky úřední změny pohlaví. Příslušný senát Ústavního soudu v usnesení o postoupení věci uvedl, že nález Pl. ÚS 2/20 zde nepředstavuje překážku věci pravomocně rozhodnuté, neboť skutkové okolnosti daných dvou případů jsou odlišné: zatímco v prvním případě se jednalo o nebinární osobu, která se primárně domáhala právního uznání neutrálního pohlaví, v nynějším případě stížnost podala osoba usilující o zápis opačného pohlaví.

Plénum Ústavního soudu v této věci dne 24. dubna 2024 **nálezem sp. zn. Pl. ÚS 52/23** (vyhlášeným dne 7. května 2024) zrušilo ustanovení § 29 odst. 1, větu první, občanského zákoníku, jakož i ustanovení § 21 odst. 1, větu první, zákona o specifických zdravotních službách, a to uplynutím dne 30. června 2025. Obě zmíněná ustanovení zakotvují podmínku „chirurgického zákroku při současném znemožnění reprodukční funkce“ pro účely úřední změny pohlaví. V odůvodnění nálezu Ústavní soud uvedl, že „dává zákonodárci dostatečný prostor více než jednoho roku, aby podmínky změny pohlaví v České republice upravil důstojným a ústavně souladným způsobem“. Nález je k dispozici [zde](#).

Situace je na počátku prosince 2024 nicméně taková, že v této otázce nebyl dosud do legislativního procesu předložen žádný návrh nové úpravy, a to ani ze strany Ministerstva spravedlnosti, ani žádného jiného subjektu.

5. DALŠÍ VÝVOJ NA VNITROSTÁTNÍ ÚROVNI

Výbor proti mučení a nelidskému zacházení Rady vlády pro lidská práva přijal dne 15. října 2024 usnesení k připravované legislativní úpravě úřední změny pohlaví, v němž doporučuje ministrové spravedlnosti, „aby v rámci připravované právní úpravy úřední změny pohlaví nebyla stanovena podmínka znemožnění reprodukční funkce, a to v žádné podobě“. V odůvodnění usnesení se mj. uvádí, že z judikatury ESLP lze jasně dovodit, že v rozporu s lidskými právy není jen chirurgické znemožnění reprodukční funkce, ale i jiné formy tohoto znemožnění; v tomto směru tedy není rozhodující, zda uvedený zásah proběhne chirurgicky, či například chemicky. Text usnesení je dostupný [zde](#).

Výbor pro práva LGBTI+ lidí Rady vlády pro lidská práva přijal dne 31. října 2024 usnesení k novým pravidlům úřední změny pohlaví, v němž varuje, že nepřijetí změn právní úpravy povede k právní nejistotě u orgánů veřejné správy, poskytovatelů zdravotních služeb a dalších subjektů. Vyzývá proto vládu k urychlenému přijetí nové právní úpravy, která umožní rychlou, účinnou, transparentní a dostupnou úřední změnu pohlaví v souladu se základním právem trans osob na sebeurčení. Výbor zároveň v usnesení zdůrazňuje, že považuje za nepřijatelné, aby nová právní úprava podmiňovala úřední změnu pohlaví jakýmkoli požadavky, které odporují právním či odborným standardům, tedy mj. léčbou včetně hormonální terapie nebo tzv. chemickou kastrací. Text usnesení je dostupný [zde](#).

Kolegium expertů k výkonu rozsudků ESLP a provádění Úmluvy

Informace pro 11. zasedání

11. prosince 2024, 13:30 hodin

Rozsudky a rozhodnutí bez ústního projednání

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva

- a) *B. Ú. proti České republice a Sládková proti České republice*
(vyšetřování GIBS špatného zacházení příslušníky policie)
- b) *Komissarov proti České republice*
(souběh extradiční vazby a azylového řízení)
- c) *Zadeh proti České republice*
(délka vazby)
- d) *Crites a Rabinovitz proti České republice*
(přístup k Ústavnímu soudu)
- e) *Dubská a Krejzová proti České republice*
(porody v domácím prostředí za pomoci porodní asistentky)
- f) *Direk Aslan proti Turecku a Istanbulský protokol*
(zaznamenávání a hlášení známek špatného zacházení)

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva

- a) *Approach proti České republice*
(tělesné trestání dětí)
- b) *ERTF proti České republice*
(nucené vystěhování, dostupné bydlení)
- c) *UWE proti České republice*
(rovnost žen a mužů v odměňování a rovné zastoupení žen v řídicích orgánech obchodních společností)
- d) *ERRC proti České republice*
(sběr etnických dat)

Rozhodnutí výborů OSN

- B. J. a P. J. proti České republice (Výbor OSN pro práva dítěte)*
(umístění dětí do ústavu, participační práva dětí, kolizní opatrovnictví)

ROZSUDKY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

A. B. Ů. PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ A SLÁDKOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

V obou rozsudcích Soud shledal porušení závazku provést účinné vyšetřování hájitelných tvrzení o špatném zacházení ze strany policistů. Rozsudky jsou k dispozici [zde](#) a [zde](#).

Dne 24. července 2024 vláda zaslala Výboru ministrů Rady Evropy společnou akční zprávu k výkonu rozsudků. Zpráva je dostupná [zde](#). Kolegium projednalo téma na jednáních dne [5. září 2023](#) a [6. května 2024](#). Podrobné informace k dosud přijatým opatřením k nápravě jsou dostupné [zde](#).

V září 2024 Kancelář veřejného ochránce práv uveřejnila informační leták pro oběti a jejich právní zástupce o možnosti obrátit se na Generální inspekci bezpečnostních sborů („GIBS“) v případech údajného vážného špatného zacházení ze strany policistů a o právech osob v rámci šetření. Leták je dostupný [zde](#). Dne 18. září 2024 GIBS ve spolupráci s Policejní akademií uspořádaly odborný seminář pro příslušníky bezpečnostních sborů k tématu „Implementace opatření v důsledku závěrů rozsudků ESLP k událostem s prvky tzv. hájitelného tvrzení“. Vystoupili zde zástupci GIBS, Nejvyššího státního zastupitelství, Úřadu vnitřní kontroly Policejního prezidia, Generálního ředitelství Vězeňské služby a KVZ. Zástupci KVZ prezentovali příspěvek s názvem „Mezinárodně vytykané nedostatky vyšetřování a jak jim ČR může předcházet“.

Dne 18. listopadu 2024 se v návaznosti na závěry Kolegia z předchozích jednání uskutečnilo setkání mezi zástupci KVZ a Generálního ředitelství Vězeňské služby. Jednání se věnovalo především šetření případů špatného zacházení v kontextu vězeňství (právní úprava, průběh šetření, oznamování a předávání případů GIBS, atd.). Byla dohodnuta spolupráce na širším a efektivnějším šíření relevantní judikatury Soudu mezi pracovníky Vězeňské služby.

B. KOMISSAROV PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Soud v rozsudku shledal porušení práva na osobní svobodu, k němuž došlo z důvodu dlouhotrvající vydávací vazby v situaci, kdy paralelně probíhalo řízení o azylové žádosti stěžovatele. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

Výkon rozsudku byl Kolegiem naposledy projednán dne [5. září 2023](#). Podrobné informace o stavu výkonu jsou k dispozici [zde](#).

V červenci 2024 zaslala Česká republika Výboru ministrů Rady Evropy revidovanou zprávu o výkonu rozsudku (dostupná v českém jazyce [zde](#) a anglickém jazyce [zde](#)). Revidovaná zpráva shrnuje přijatá opatření k nápravě na vnitrostátní úrovni. Nově je také doplněna o monitorovací tabulku, která uvádí přehled případů za období 1. ledna 2022–12. června 2024, kdy byly osoby drženy v extradiční vazbě při souběhu s azylovým řízením a sleduje její délku. Aktuálně Česká republika čeká na vyhodnocení předložené zprávy ze strany Výboru ministrů a určení, zda přijatá opatření lze považovat za dostatečná.

C. ZADEH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Ve věci *Zadeh proti České republice* (č. 35207/17 a 6 dalších, rozsudek ze dne 27. června 2024) Soud jednomyslně rozhodl o porušení práva stěžovatele na přiměřenou délku vazby ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy. Tento závěr vztáhl pouze ke druhému období vazby stěžovatele. Do té byl opětovně vzat, protože se po propuštění na kauci pokusil ovlivnit svědky a zkompromitovat policisty vyšetřující původní hospodářskou trestnou činnost. Druhé období vazby trvalo přibližně 2 roky a 3 měsíce. Soud uznal, že pro opětovné vzetí stěžovatele do vazby existovaly silné důvody. Nicméně takto dlouhotrvající držení ve vazbě je u nenásilných trestných činů až na výjimky neospravedlnitelné. Vnitrostátní soudy žádné výjimečné ani později se objevivší důvody pro prodloužení vazby neuvedly. Ostatní námítky stěžovatele Soud prohlásil za nepřijatelné. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

O rozsudku informovala KVZ veřejnost prostřednictvím [tiskové zprávy](#) a jeho anotace bude publikována v posledním čísle Zpravodaje KVZ v roce 2024. KVZ též o rozsudku zpravila všechny dotčené soudy a státní zastupitelství. Současně je požádala, aby o rozsudku informovaly soudce a státní zástupce podílející se na rozhodování o vazbě a jejím prodlužování. K tomu následně došlo. Na Nejvyšším soudu byly rozsudek a jeho anotace zaslány všem soudcům trestního kolegia. Současně byl rozsudek zaslán všem trestním místopředsedům a místopředsedkyním krajských soudů a obou vrchních soudů s žádostí, aby jej dali na vědomí trestním soudcům v obvodu své působnosti. Bylo rovněž přislíbeno, že rozsudek bude projednán na gremiálních poradách trestních úseků krajských soudů. Nejvyšší státní zastupitelství uveřejnilo překlad rozsudku i jeho anotaci na svém extranetu, aby s nimi byli obeznámeni všichni státní zástupci. Na sklonku října hovořili o rozsudku zástupci KVZ na výročním semináři Justiční akademie pro trestní soudce a státní zástupce. O rozsudku tedy panuje v odborných kruzích široké povědomí.

Nic nenaznačuje tomu, že by případ odhaloval nedostatky systémové povahy vyžadující přijetí legislativních či jiných obecných opatření nad rámec výše uvedeného. Rozsudek ostatně vydal tříčlenný výbor Soudu. Ten se zabývá jen případy, které jsou předmětem ustálené judikatury, a nejsou tzv. případy s dopadem, které by mohly poukazovat na systémové nedostatky vnitrostátního práva či praxe.

D. CRITES A RABINOVITZ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

V rozsudku *Crites a Rabinovitz proti České republice* (č. 54651/20, 20. června 2024) Soud shledal, že v řízení před Ústavním soudem došlo k porušení práva stěžovatelů na přístup k soudu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud se totiž odmítl zabývat ústavní stížností stěžovatelů, protože nepodali nejdříve dovolání k Nejvyššímu soudu. Dovolání ale bylo v jejich případě *ex lege* nepřijatelné vzhledem k tomu, že se spor týkal peněžitého plnění nepřevyšující 50 000 Kč. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

Ve věci se jednalo o zjevně chybnou aplikaci procesních pravidel řízení před Ústavním soudem. Šlo o ojedinělé individuální pochybení. Po vydání rozsudku byli soudci a další příslušný personál Ústavního soudu seznámeni s obsahem rozsudku a upozorněni na nutnost řádně ověřovat (ne)splnění procesních podmínek.

E. DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Soud v rozsudku shledal, že neumožnění domácích porodů s pomocí porodní asistentky narušuje článek 8 Úmluvy. České orgány však vyzval k tomu, aby průběžně přezkoumávaly příslušnou právní úpravu tak, aby zohledňovala lékařský a vědecký vývoj při plném respektování práv žen v oblasti reprodukčního zdraví, a to zejména zajištěním adekvátních podmínek jak pro pacientky, tak pro zdravotnické pracovníky v porodnicích po celé zemi. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

Ministerstvo zdravotnictví („MZd“) se aktuálně zabývá vypořádáním připomínek ke Koncepti porodní asistence. Připomínky odborných společností a MZd k dokumentu „Národní postup v porodní asistenci (Péče o ženu v průběhu fyziologického šestinedělí a péče o fyziologického novorozence) se vypořádat nepodařilo. MZd doporučilo, že je-li k materiálu všeobecný konsensus zástupkyň odborných společností porodních asistentek, lze jej uveřejnit na webových stránkách těchto profesních organizací. V rámci dohodovacího řízení na rok 2025 byla do úhradové vyhlášky [č. 314/2024 Sb.](#) mj. prosazena možnost bonifikace nemocnic za indikaci péče porodních asistentek u náročných porodů.

Na projednání s vládní zmocněnkyní pro lidská práva a ministrem zdravotnictví čeká expertní návrh analytické a úkolové části [Strategie rozvoje respektující péče o matku a dítě v těhotenství, při porodu a v šestinedělí](#) („Strategie“, dříve označovaná jako "Koncepte péče o matku a dítě"), který připravil Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády spolu s pracovní skupinou k porodnictví. Návrh vychází z podkladů od MZd, doporučení WHO a množství dalších odborných zdrojů vč. nejnovější národní prů-

řezové studie týkající se spokojenosti žen s porodní péčí, realizované za podpory Agentury pro zdravotnický výzkum České republiky. Strategie současně reaguje na výzvu adresovanou státním orgánům v odůvodnění [nálezu Ústavního soudu](#) ze dne 28. srpna 2024, sp. zn. I. ÚS 2746/23.

Ústavní soud v tomto nálezu státní orgány vyzval, aby nepřehlížely problémy, které současná právní úprava v oblasti domácích porodů přináší, respektovaly principy srozumitelnosti a předvídatelnosti práva a aby do budoucna reflektovaly vývoj v oblasti porodnictví a v oblasti reprodukčních práv. Dále dospěl k závěru, že doprovázení ženy při fyziologickém porodu, plánovaném v jejím vlastním sociálním prostředí, nelze považovat za zdravotní službu. Tento výkon proto může porodní asistentka poskytovat bez rizika sankce podle zákona o zdravotních službách.

Dne 11. září 2024 byla vládou schválena [Strategie k implementaci programu Světové zdravotnické organizace a UNICEF Baby-friendly Hospital Initiative 2018 v České republice](#). Na půdě MZd byla zřízena Pracovní skupina ke sběru dat a ke kontrole realizace programu Baby-friendly Hospital Initiative a Pracovní skupina k rozvoji sítě bank a sběrů mateřského mléka.

F. DILEK ASLAN PROTI TURECKU

Rozsudek [Dilek Aslan proti Turecku](#) se týká zaznamenávání známek možného špatného zacházení s osobami zbavenými svobody v lékařských zprávách a předávání těchto informací orgánům činným v trestním řízení. Kolegium se tématem naposledy na ústním jednání zabývalo na jednání dne [13. května 2021](#).

Dne 20. září 2024 vláda předložila sněmovně návrh novely zákona o zdravotních službách (sněmovní tisk č. 798, dostupný [zde](#)). Návrh mimo jiné stanoví, že za porušení povinnosti mlčenlivosti poskytovatelem zdravotních služeb se nepovažuje oznámení údajů nebo jiných skutečností, které vypovídají o tom, že pacient, který je osobou omezenou na svobodě, mohl být podroben špatnému zacházení, státnímu zástupci nebo jinému příslušnému státnímu orgánu.

Téma zůstává v agendě Kolegia i s ohledem na případná zjištění a doporučení v letošním roce proběhlé návštěvy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT).

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

A. APPROACH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Evropský výbor pro sociální práva v rozhodnutí shledal, že Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty, jelikož ve svém právním řádu nezakotvuje zákaz tělesných trestů dětí. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Kolegium se výkonem rozhodnutí zabývalo naposledy na jednání dne [5. září 2023](#). Podrobné informace o stavu výkonu rozhodnutí jsou k dispozici [zde](#).

Dne 4. dubna 2024 Ministerstvo spravedlnosti odeslalo do vlády novelu občanského zákoníku, ve které se zakotvuje nepřijatelnost tělesného trestání dětí. Novela je projednávána jako [sněmovní tisk 728](#). Návrh zákona prošel podrobnou rozpravou ve 2. čtení Poslanecké sněmovny dne 19. listopadu 2024.

K výzvě Centra Locika dětství bez násilí se v rámci akce [Bubnovačka 2024](#) připojilo více než 156 000 lidí. Informace ke škodlivosti tělesného trestání dětí a k pozitivnímu rodičovství jsou k dispozici na webových stránkách [Iniciativy Dětství bez násilí](#).

B. ERTF PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Evropský výbor pro sociální práva v rozhodnutí shledal, že z důvodu nedostatečného přístupu k bydlení, nevyhovujících podmínek bydlení, územní segregace a nuceného vystěhovávání romských rodin došlo k porušení článku 16 Charty. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Kolegium se věcí na ústním jednání zabývalo naposledy dne [5. září 2023](#). Podrobné informace o stavu výkonu rozhodnutí jsou k dispozici [zde](#).

Zásadní pokrok v implementaci rozhodnutí by mělo přinést přijetí zákona o podpoře bydlení, jehož hlavní pilíře tvoří a) kontaktní místa pro bydlení, b) systém garancí pro soukromé majitele a kompenzace pro obce, c) asistence v bydlení, která má pomoci přecházet ztrátě bydlení. Cílem návrhu zákona je nastavení systémového řešení bytové nouze v České republice, které bude spolu s dalšími nástroji fungovat dlouhodobě a bude sloužit i jako prostředek pro účinné nastavení potřebných investic do bydlení. Více informací o návrhu zákona [zde](#). Návrh v současné době projednávají výbory Poslanecké sněmovny jako sněmovní tisk 729. Ústavně-právní výbor přerušil projednání návrhu zákona dne 9. října 2024. Aktuální informace o projednávání návrhu zákona lze nalézt [zde](#).

C. UWE PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Evropský výbor pro sociální práva shledal, že v rozporu s Chartou a její Dodatkovým protokolem není v českém právním řádu zajištěna transparentnost odměňování, nebylo dosaženo dostatečného měřitelného pokroku v podpoře rovných příležitostí žen a mužů v oblasti rovného odměňování a při zajištění vyváženého zastoupení žen v rozhodovacích orgánech soukromých společností. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Kolegium se věcí na ústním jednání zabývalo naposledy dne [6. května 2024](#). Podrobné informace o stavu výkonu rozhodnutí jsou k dispozici [zde](#).

a) Transparentnost odměňování, možnost srovnávat pracovní místa a dosažení dostatečného měřitelného pokroku v podpoře rovných příležitostí v oblasti odměňování

Výše gender pay gap se za rok 2023 vrátila na úroveň podobnou té před pandemií covid-19, konkrétně 17,5 %. Nerovné odměňování je tedy v České republice přetrvávajícím problémem.

Ministerstvo práce a sociálních věcí spolupracuje s Úřadem vlády na přípravě transpozice [směrnice o transparentnosti odměňování](#). Poslední jednání příslušné pracovní skupiny vedené Úřadem vlády proběhlo v srpnu 2024, další je plánováno na leden 2025. Úřad vlády dosud připravil pracovní návrh paragrafovaného znění transpozice některých ustanovení směrnice, konkrétně článků 16, 17, 18, 19 a 21, ve variantních řešeních.

Na Ministerstvu práce a sociálních věcí se pro transpozici některých částí směrnice zvažuje vytvoření zcela nové právní úpravy. Současně probíhají přípravy na budoucí zpracování potřebných dat ve spolupráci s Treximou a Českým statistickým úřadem. Ministerstvo také zorganizovalo několik akcí, na kterých informovalo zástupce zaměstnavatelů o směrnici a jejích dopadech. Lze kladně hodnotit, že MPSV usiluje o předjednání směrnice se sociálními partnery, avšak tato jednání by neměla bránit intenzivnějším pracím na legislativní přípravě této velmi komplexní unijní úpravy.

Vládní zmocněnec se v návaznosti na společné setkání dne 22. dubna 2024 obrátil dne 9. září 2024 dopisem na ministra práce a sociálních věcí s žádostí o příslibené informace, s jakým výsledkem dopadlo na sociální K5 projednání zakotvení povinnosti zveřejňovat výši rozpětí nabízené nástupní mzdy v inzerci a zakotvení nicotnosti právního jednání, jímž se zaměstnanci zavazují k mlčenlivosti ohledně výše své odměny. Zmocněnec uvedl, že z jednání o transpozici směrnice má informaci, že na MPSV je aktuálně připravováno znění legislativního návrhu výše uvedených opatření, které by mělo být předloženo ve formě pozměňovacího návrhu při projednání tzv. flexibilní novely zákoníku práce v Poslanecké sněmovně. Ministr práce přes urgence na dopis dosud nereagoval.

Flexibilní novela zákoníku práce je v Poslanecké sněmovně projednávána jakožto [sněmovní tisk 775](#). V jeho projednávání v prvním čtení by se mělo pokračovat na schůzi probíhající od 19. listopadu 2024.

V říjnu 2024 byla vládou schválena aktualizovaná [Strategie rovnosti](#), která reaguje na socioekonomické změny po roce 2021. Obsahuje několik opatření nově formulovaných ve vazbě na uvedenou směrnici.

b) Zajištění vyváženého zastoupení žen v rozhodovacích orgánech soukromých společností

Je pozitivní, že vláda v červnu 2024 schválila dle plánu [novelu zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu](#), která má do českého právního řádu transponovat [směrnici o genderové vyváženosti](#). Poslanecká sněmovna bohužel odmítla vyslovit souhlas s návrhem této novely v prvním čtení. V tuto chvíli je tedy zřejmé, že se nepodaří novelu, která je projednávána jakožto [sněmovní tisk 731](#), schválit v transpoziční lhůtě, která končí 28. prosince 2024. Je nezbytné, aby byla schválena co nejdříve.

Je třeba konstatovat, že stávající minimalistická transpozice směrnice o genderové vyváženosti nepovede k implementaci rozhodnutí *UWE proti České republice*, jelikož se vztahuje jen na šest největších společností na českém kapitálovém trhu a cíle, které mají tyto společnosti v oblasti vyváženého zastoupení žen ve vedení naplňovat, nejsou závazné.

Pozitivně lze hodnotit, že aktualizovaná Strategie rovnosti obsahuje úkol přijmout obecně závazná pravidla pro podporu vyrovnaného zastoupení žen a mužů v orgánech státních podniků a v řídicích a kontrolních orgánech obchodních společností s majetkovou účastí státu. Naplněním tohoto úkolu by bylo zajištěno, že stát půjde v této oblasti společně s čistě soukromým vlastnictvím příkladem. Na druhou stranu je politováníhodné, že návrh začlenit do Strategie opatření zakotvující závazná legislativní opatření v oblasti vyrovnaného zastoupení (tzv. tvrdé kvóty), jehož realizace by představovala plnou implementaci rozhodnutí *UWE proti České republice*, nebyl přijat.

D. ERRC PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Evropský výbor pro sociální práva v rozhodnutí shledal, že skutečnost, že Česká republika ne-realizuje sběr etnických údajů o dětech nacházejících se v institucionální péči státu, je v rozporu s články 16 a 17 Charty ve spojení se zákazem diskriminace. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Kolegium se věcí na ústním jednání zabývalo naposledy dne [6. května 2024](#). Podrobné informace o stavu výkonu rozhodnutí jsou k dispozici [zde](#).

Kancelář vládního zmocněnce uspořádala dne 4. listopadu 2024 kulatý stůl, kterého se zúčastnili zástupci Úřadu vlády, Kanceláře veřejného ochránce práv („KVOP“), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy („MŠMT“), Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny („MPSV“), České školní inspekce („ČŠI“), Úřadu pro ochranu osobních údajů („ÚOOÚ“), Českého statistického úřadu a Ústavu zdravotnických informací a statistiky. Kulatý stůl dospěl k následujícím závěrům:

- sběr etnických dat o dětech nacházejících se v institucionální péči státu se bude realizovat kromě dětských domovů, dětských domovů se školou, výchovných ústavů a diagnostických ústavů (zařízení spadající pod MŠMT) také v domovech pro osoby se zdravotním postižením (zařízení spadající pod MPSV);
- bude se jednat o sběr kontinuální každoroční, se začátkem v roce 2025;
- půjde o kvalifikované odhady, tj. anonymní sběr dat; v žádné fázi sběru se nebudou nikde zapisovat ani uvádět jména dotčených dětí;
- sběr bude založen jak na sebeidentifikaci dětí, tak na etnicitě přiřazené jejich okolím (s eliminací duplicity);

- pokud jde o připsanou etnicitu, sběr se bude realizovat tzv. kombinovanou metodou, kdy bude etnicitu dětí posuzovat primárně personál daného zařízení; toto se bude v zařízeních spadajících pod MŠMT realizovat prostřednictvím obligatorního výkaznictví MŠMT, konkrétně [Výkazu Z 14-01 o zařízení pro výkon ústavní – ochranné výchovy](#), do kterého se doplní nová kolonka o etnicitě dětí v zařízeních;
- v dalším kroku budou data na vybraném vzorku zařízení verifikována třetím (kontrolním) subjektem; tímto subjektem bude v zařízeních spadajících pod MŠMT primárně ČŠI a doplnkově KVOP; KVOP poskytne inspektorům ČŠI v této oblasti školení;
- o způsobech sběru a verifikace dat v domovech pro osoby se zdravotním postižením bude KVZ dále jednat s MPSV.

Problematika byla dále prodiskutována i na jednání Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dne 4. prosince 2024. Rada přijala usnesení ke sběru etnických dat, v němž zdůraznila, že tento sběr je důležitým nástrojem pro monitorování a hodnocení nerovností mezi romskou a obecnou populací, formulaci politik a boj proti diskriminaci. V usnesení rada rovněž přivítala spolupráci vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny, ÚV, Ministerstva spravedlnosti, KVOP, ÚOOÚ, MŠMT, MPSV, Ministerstva pro místní rozvoj a romské občanské společnosti na vypracování společné metodické informace ke sběru etnických dat.

Tato zastřešující metodická informace se bude vztahovat na sběr etnických dat ze strany orgánů veřejné moci v různých kontextech a pro různé účely; bude se tedy jednat o tzv. materiál „nejmenšího společného jmenovatele“, který pak poslouží jednotlivým orgánům k tomu, aby si dle něj rozpracovaly konkrétní postupy pro své individuální potřebu. Uvedený materiál bude podle všeho vycházet z [dosavadního sběru etnických dat realizovaného MŠMT](#) jednak v ústavních zařízeních, jednak na školách, a rovněž z relevantních materiálů vydaných v této oblasti KVOP.

Problematika bude dále projednána i na jednání Rady vlády pro záležitosti romské menšiny dne 4. prosince 2024.

ROZHODNUTÍ VÝBORŮ OSN

B. J. A P. J. PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

Výbor OSN pro práva dětí v rozhodnutí shledal, že umístěním oznamovatelů do ústavní péče a jejich nevyslechnutím během soudního řízení došlo k porušení několika ustanovení Úmluvy o právech dítěte. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Kolegium se věcí na ústním jednání naposledy zabývalo dne [5. září 2023](#). Podrobné informace o stavu výkonu rozhodnutí jsou k dispozici [zde](#).

Nedílnou součástí implementace rozhodnutí je změna systému kolizního opatrovnictví v novém zákoně o ochraně dětí a podpoře rodin, který připravuje Ministerstvo práce a sociálních věcí. Podrobnosti k návrhu zákona jsou k dispozici [zde](#).

V den výročí 35 let od přijetí Úmluvy o právech dítěte zástupci ministerstev práce a sociálních věcí, školství mládeže a tělovýchovy, spravedlnosti a zdravotnictví a zástupci Úřadu vlády podepsali [memorandum o vzájemné spolupráci v agendě ochrany práv dětí](#), které by mělo překlenout roztržičnost systému ochrany práv dětí. Spolupráce mezi resorty by měla přispět k prosazení chystaného zákona.

Kolegium expertů k výkonu rozsudků ESLP a provádění Úmluvy

Informace pro 11. zasedání

11. prosince 2024, 13:30 hodin

Rozsudky a rozhodnutí s úspěšně uzavřeným výkonem

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva

- g) *Janáček proti České republice*
(kontradiktornost řízení před Ústavním soudem)
- h) *Pálka a ostatní proti České republice*
(výše náhrady za vyvlastnění)

Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva

- e) *ICJ proti České republice*
(procesní práva dětí do 15 let věku v řízení o činu jinak trestném)
- f) *ERRC a MDAC proti České republice*
(umístování dětí do 3 let věku do ústavní péče)

ROZSUDKY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

G. JANÁČEK PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Soud v rozsudku ze dne 2. února 2023 konstatoval, že došlo k porušení práva stěžovatele na kontradiktorní řízení před Ústavním soudem. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

V prosinci 2023 předložila Česká republika Výboru ministrů závěrečnou zprávu o výkonu rozsudku, v níž shrnuje přijatá opatření; k dispozici je [zde](#). Soudci a další příslušní zaměstnanci Ústavního soudu byli podrobně seznámeni s rozsudkem i další judikaturou Soudu řešící tuto otázku.

Výbor ministrů zhodnotil předloženou zprávu a dne 13. června 2024 přijal závěrečnou rezoluci, v níž konstatoval, že Česká republika přijala k výkonu rozsudku všechna potřebná opatření. Dohled nad výkonem proto uzavřel. Závěrečná rezoluce je k dispozici [zde](#).

H. PÁLKA A OSTATNÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Soud v rozsudku ze dne 24. března 2022 shledal, že stěžovatelům nebyla za vyvlastnění jejich pozemků poskytnuta adekvátní náhrada. Rozsudek je k dispozici [zde](#).

V listopadu 2023 předložila Česká republika Výboru ministrů závěrečnou zprávu o výkonu rozsudku, v níž shrnuje přijatá opatření; k dispozici je [zde](#). Došlo ke změně příslušné právní úpravy i judikatury Ústavního soudu.

Výbor ministrů zhodnotil předloženou zprávu a dne 23. října 2024 přijal závěrečnou rezoluci, v níž konstatoval, že Česká republika přijala k výkonu rozsudku všechna potřebná opatření. Dohled nad výkonem proto uzavřel. Závěrečná rezoluce je k dispozici [zde](#).

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

E. ICJ PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Evropský výbor pro sociální práva dne 20. října 2020 rozhodl, že nezajištění nutné obhajoby trestně neodpovědným dětem v předprocesní fázi řízení a neposkytnutí alternativ k formálnímu soudnímu řízení v řízení o činu jinak trestném je v rozporu s článkem 17 Charty. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Dne 28. března 2024 Česká republika předložila Výboru ministrů zprávu k výkonu rozhodnutí; k dispozici je [zde](#).

Dne 1. července 2024 nabyla účinnosti novela zákona o soudnictví ve věcech mládeže (č. [165/2024](#) Sb.). V řízení ve věcech dětí mladších 15 let o činu jinak trestném je nově zakotveno povinné právní zastoupení dítěte ve fázi předcházející řízení před soudem pro mládež. Novela rovněž zakotvuje širší možnosti jiného postupu, než aby věc dítěte byla řešena ve formálním soudním jednání.

F. ERRC A MDAC PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Evropský výbor pro sociální práva dne 17. června 2020 rozhodl, že umístování dětí do dětských domovů pro děti do tří let věku, tzv. kojeneckých ústavů, je v rozporu s článkem 17 Charty. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí a dalších souvisejících zákonů zrušila s účinností od 1. ledna 2025 právní úpravu dětských domovů pro děti do tří let věku v zákoně o zdravotních službách. Dětské domovy pro děti do tří let věku tak končí svoji činnost ke dni 31. prosince 2024. Návrh byl projednáván jakožto [sněmovní tisk 573](#).